

JOEEP

e-ISSN: 2651-5318
Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

**TMS 21 Çerçevesinde Kur Değişimi Etkilerinin Finansal Tablolara Yansıması:
BİST İnşaat ve Bayındırlık Sektörü Üzerine Bir Araştırma***Reflecting the Effects of Exchange Rate Changes on Financial Statements within the Framework of TMS 21: An Investigation on BIST Construction and Public Works Sector*Selin Coşkun^{a,*}^a Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Ahmetli MYO, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, 45450, Manisa/Türkiye
Orcid: 0000-0001-8114-5137

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 13 Ağustos 2024
Düzeltilme tarihi: 29 Ekim 2024
Kabul tarihi: 18 Aralık 2024

Anahtar Kelimeler:

TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri
İnşaat ve Bayındırlık Sektörü
Covid-19 Pandemisi

ARTICLE INFO

Article history:

Received: August 13, 2024
Received in revised form: Oct 29, 2024
Accepted: Dec 18, 2024

Keywords:

TAS 21 Effects of Exchange Rates Change
Construction and Public Work Sector
Covid-19 Pandemic

ÖZ

Bu çalışmada Covid-19 pandemisi öncesi ve sonrası döviz kurlarındaki hareketliliğin Borsa İstanbul (BİST) inşaat sektörü şirketlerinin finansal tabloları üzerindeki etkisinin TMS 21 Kur Değişimi Etkileri Standardı çerçevesinde araştırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda şirketlerin 2016-2023 yılları arasındaki finansal tabloları Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'ndan elde edilmiştir. Finansal tablolarda yer alan önemli hesap kalemleri (aktif toplamı, özkaynak toplamı, hasılat büyüklüğü ve dönem net kâr (zararı)) içerisinde şirketlerin esas faaliyetlerine ilişkin net kur farkı gelir ve gider dağılımları oran yöntemi ile incelenmiştir. Pandemi öncesi (2016-2017), (2018-2019) ve sonrası (2020-2021), (2022-2023) karşılaştırmalı analiz gerçekleştirilmiştir.

ABSTRACT

This study aims to investigate the impact of fluctuation in exchange rates before and after the Covid-19 pandemic on the financial statements of BIST construction sector companies within the framework of TAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates Standard. For this purpose, the financial statements of the companies between 2016-2023 were obtained from Public Disclosure Platform (KAP). Among the important account items in the financial statements (total assets, total equity, revenue size and net profit (loss)) net foreign exchange difference income and expense distributions related to the main activities of the businesses were examined by the ratio method. A comparative analysis was carried out before (2016-2017), (2018-2019) and after the pandemic (2020-2021), (2022-2023).

1. Giriş

Şirketlerin uluslararası faaliyetleri küresel boyutta arttıkça döviz cinsinden yapılan işlemler artmakta dolayısıyla bu işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolarda sunulması dikkat arz eden bir husus olarak öne çıkmaktadır. Aynı zamanda küresel şirketlerin sayısının gün geçtikçe artıyor olması farklı ülke kaynaklı muhasebe

uygulamaları sebebiyle bir yandan sermaye piyasalarındaki gelişimi ve finansal bilgilerin karşılaştırılmasını zor duruma sokmakta ve diğer yandan da bu şirketlerin operasyonlarını kısıtlayıcı bir duruma dönüştürmektedir (Ağsakal ve Baral, 2016).

Muhasebe ulusal para birimi ile ölçülebilen ve kaydedilebilen ekonomik verilerle ilişkili olsa da ülkelerin kendine ait para birimi

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: selin.coskun@cbu.edu.tr

ile gerçekleştirilen işlemlerde sürecin detaylı bir şekilde açıklanamayacağına dair bazı eleştirilere maruz kalmaktadır (Küçükler ve Demirci, 2021). Örneğin, muhasebe bilgilerinin ölçülmesinde temsil ve benzersizlikle ilgili ortaya çıkan sorunlar muhasebenin tahakkuk esasına dayanır. Finansal tablolarda ifade edilen sayıların arka planda hangi gerçek nitelikleri temsil ettiği (temsil sorunu), bu temsili eşit derecede başka hangi geçerli sayılarla sağlamanın mümkün olabildiği (benzersizlik) (Willett, 1987) gibi sorunlar esas olarak eleştirilen konulardır. Türkiye gibi enflasyonist ekonomilerde ortaya çıkan para birimindeki değişimler, muhasebe uygulamalarında finansal analiz ve raporlamada çözülmesi zor bazı sorunların oluşmasına neden olmakta, bu durum da muhasebe bilgilerinin tutarlılığı ve finansal tabloların güvenilirliği ile ilgili endişeleri arttırmaktadır (Hussein vd., 2024). Diğer yandan, döviz dayalı işlemlerde para ile ölçülme kavramı dikkate alındığında oluşan kur farklarının muhasebe kayıtlarında dikkate alınması gereksinimi ortaya çıkmaktadır (Küçükler ve Demirci, 2021). Bu bağlamda uluslararası faaliyette bulunan işletmelerin gerçekleştirdikleri işlemlerin mali tablolarda gerçeğe uygun ve tam olarak muhasebeleştirilerek raporlanması, finansal karar vericilerin aldıkları kararların doğruluğu ve etkinliği açısından (Bekçioğlu ve Köroğlu, 2008) uluslararası ortak bir dil olarak uluslararası muhasebe standartlarının uygulanması gerekmektedir. Bu çerçevede her ülkenin kendi norm ve kurallarına göre düzenlenmiş finansal tablolarını karşılaştırma imkânsızlığı, tutarlılığın ve gerekli dip notların yetersizliği genel kabul görmüş uluslararası standartlar dizisine ihtiyaç duyulmasına sebebiyet vermiştir (Yılmaz ve Teker, 2020). Muhasebe uygulamalarındaki farklılıkların azaltılması ve finansal tablo verilerinin karşılaştırılmasını kolaylaştırmak için uluslararası standartlar büyük rol oynamaktadır. Uluslararası muhasebe standartları özellikle çok uluslu şirketlere yerel muhasebe uygulamalarının farklılaşmasından doğan sorunları ortadan kaldıracak yol gösterici ilkeleri belirlemektedir. İşletmeler finansal tablolarını düzenlerken döviz cinsinden işlemler için kur değişiminin etkilerinin finansal tablolara yansıtılmasında dikkate almaları gereken standart TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı'dır. Bu standart, uluslararası işletmelerin parasal işlemlerini raporlarken faaliyette bulunduğu ekonominin geçerli para birimi üzerinden gerçekleştirdiği ancak yabancı paraya konu işlemlerin muhasebeleştirilmesi, işletmenin yabancı operasyonlarının mali tablolarının ulusal para birimine çevrilmesi, kuruluşun ulusal para biriminden farklı oluşturulmuş finansal tablolarının ulusal para biriminden sunulmasına yönelik konularda izlenmesi gereken ilkeleri belirler (IAS 21, 2024: prg. 1).

İnşaat sektöründeki şirketler diğer uluslararası şirketler gibi ulusal ve yabancı para biriminden işlemler gerçekleştirmekte ve döviz kurlarındaki değişimden kaynaklanan iktisadi olaylardan etkilenmektedir. İnşaat sektörü bağlı olduğu yan sektörler göz önüne alındığında Türkiye ekonomisi içerisinde önemli bir konuma sahiptir. Klynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG)'in İnşaat Sektörüne Bakış Raporu'na (2021) göre, inşaat sektörü Türkiye ekonomisinin büyüme göstergelerinden birisidir. Aynı zamanda

inşaat sektörü yapısı gereği siyasal ve ekonomik gelişmelerden yoğun bir şekilde etkilenmektedir. Son yaşanan pandemi sürecinin de sektörü yakından etkilediği bu sebeple sektörün daralmaya gittiği belirtilmektedir. Sektörün ekonomik büyüme ile olan yakın ilişkisi oluşan ekonomik dalgalanmalardan daha çok etkilenmesine sebebiyet vermektedir (Polat ve Fendoğlu, 2021). Dolayısıyla sektör ülke ekonomisine bir yandan katma değer sağlarken diğer yandan yaşanan belirsiz iktisadi süreçlerden olumsuz yönde etkilenmektedir. Belirsizlikle birlikte özellikle ülkeye özgü faktörlerle ortaya çıkan kur fiyatlarında yaşanan aşırı dalgalanmalar sektörü etkilemektedir. Diğer yandan Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde inşaat sektörü büyümeye katkı sağladığı ve istihdam sayesinde işsizlik oranlarında düşüşe neden olduğu için kritik öneme sahiptir (Yamak vd., 2018). Bununla birlikte inşaat sektörü birçok ithal girdiye sahip hammadde kaynaklarını tüketmektedir. Bu durumun da kur hareketleri üzerinden finansal tablolara etkisi olmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle bu çalışmada BIST'te işlem gören inşaat ve bayındırlık sektöründeki inşaat şirketlerinin finansal tablolarına kur değişiminin etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Çalışmada TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı kapsamında BIST İnşaat ve Bayındırlık sektöründeki şirketlerin pandemi öncesi ve sonrası yaşanan süreçte (2016-2023 yılları arasında) oluşan kur hareketliliğinin ve kur fiyatlarındaki artışın inşaat sektöründeki şirketlerin finansal tablolarına olan etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda şirketlerin finansal tablolarındaki (aktif büyüklüğü, özkaynak toplamı, hasılat büyüklüğü ve dönem net kâr (zararı) vb.) önemli hesap kalemleri içerisinde esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirleri ve giderlerinin dağılımları belirlenmiş olup değerlendirilmiştir.

2. Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde araştırmaya ilişkin inşaat sektörüne yönelik pandemi öncesi ve sonrası uygulanan politikalar, ekonomik teşvik paketleri ile pandeminin inşaat sektörüne etkileri, TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı ve literatürde konu ile ilgili yapılmış çalışmalar ele alınmıştır.

2.1. Türkiye'de İnşaat Sektörüne Yönelik Pandemi Öncesi ve Sonrası Uygulanan Ekonomik Politikalar ve Etkileri

İnşaat sektörü tüm diğer sektörlerde olduğu gibi Türkiye ekonomisinin önemli bir parçasıdır. Covid 19 pandemisi öncesinde sektöre yönelik uygulanan pek çok politika pandeminin etkisiyle güncellenmiştir. Pandemi öncesi kamu yatırımları ve altyapı projelerine yönelik atılımlar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)'nin faiz oranlarını düşürerek konut kredisi gibi finansal ürünlere yönelik gerçekleştirdiği uygulamalar, imar barışı ve yapı ruhsatları açısından devletin izlediği politika sektörün gelişimine önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Bu dönemde uygulanan kredi faiz oranları, yapı ruhsatları ve kamusal altyapı projeleri sektördeki büyümeyi desteklemiştir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK),

2019). Devlet tarafından inşaat sektörünün yeniden canlanması için pandemi sonrası konut kredisi faiz oranlarının düşürülmesinin sürdürülmesi, vergi muafiyetleri gibi teşvikler ve yeni imar düzenlemeleri getirilmiş olsa da, salgın sebebiyle seyahat kısıtlamaları, gerçekleştirilen karantinalar, şehirlere giriş-çıkışların yasaklanmasını içeren tedbirler toplam talebi azaltmıştır (Durmuş ve Şahin, 2020). Pandemi sürecinde uygulanan tedbirlere rağmen alınan sokağa çıkma yasakları sebebiyle iş kayıpları gerçekleşmiştir. Uygulanan teşvikler ve sektörü ayakta tutma çabaları sektörün 119 bin kişilik istihdam kaybı yaşamasını (Türkiye Müteahhitler Birliği (TMB), 2020) önleyememiştir.

Pandemi öncesinde Türkiye'nin ekonomik büyümesini desteklemek amacıyla, kamu yatırımlarına ve altyapı projelerine büyük bir odaklanma olmuştur. Bu süreçte önemli projeler hayata geçirilmiş, şehir hastaneleri, köprüler, otoyollar gibi projeler inşa edilmiştir. Bu yatırımlar, doğrudan inşaat sektörüne büyük bir talep yaratmış ve sektördeki büyümeyi desteklemiştir. Ayrıca kredi faiz oranlarının düşürülmesi ve konut kredisi destekleri gibi ekonomik teşvikler inşaat sektöründe yoğun talep sebebiyle sektörel açıdan işlerin yolunda olduğu bir sürecin yaşanmasına sebep olmuştur. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), faiz oranlarını düşürerek konut kredisi gibi finansal ürünlerin cazibesini artırmıştır. Ayrıca, inşaat sektörünün, gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere tüm dünya ülkelerinde ekonomik büyümeye katkısı olan bir sektör olması sebebiyle (Artekin, 2023) devlet 2008 küresel ekonomik krizinden sonra, Türkiye'de sektörel büyüme sağlamak amacıyla konut kredisi faiz oranlarını düşürmüş, konut alımını teşvik etmiştir. Bu politika, inşaat sektörünü desteklemiş, inşaat şirketleri için kolay finansman imkânı yaratmıştır. İmar barışı ve yapı ruhsatları açısından devletin izlediği politika sayesinde inşaat sektöründeki yapı stoğunun kayıt altına alınması ve inşaat firmalarının faaliyetlerinin artırılması sağlanmıştır. 2018'de çıkarılan İmar Barışı (Geçici Yapı Kayıt Belgesi) düzenlemesi, mevcut kaçak yapıların yasallaşmasını ve bununla birlikte sektördeki inşaat faaliyetlerini hızlandırmıştır (Türkiye Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2018).

Yaşanan küresel krizin etkisiyle inşaat sektörünün karşılaştığı sorunların çözümü açısından pandemi sonrası dönemde Türkiye, inşaat sektörünü yeniden canlandırmak için farklı bir dizi politika uygulamıştır. Salgın, hem ekonomik hem de sağlık açısından zorluklar yaratmış, sektördeki faaliyetleri etkilemiştir. Salgın sonrası, devlet Türkiye'de konut sektörünü desteklemek için konut kredisi faiz oranlarını düşürmeyi sürdürmüştür. 2020'de, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), pandemiyle mücadele amacıyla faiz oranlarını düşürmüş ve düşük faizli kredi kampanyaları düzenlemiştir. Hükümet, "Emlak Konut GYO" gibi kamu şirketleri aracılığıyla konut projelerini teşvik etmeye devam etmiştir (Emlak Konut GYO Yıllık Raporu, 2020). Örneğin, 2020'de düşük faizli konut kredileri için 0,64 oranı gibi avantajlı faiz oranları sağlanmıştır (Birinci, 2020). Salgın döneminde inşaat sektöründeki duraklamayı aşmak için vergi muafiyetleri gibi teşvikler sağlanmıştır. Sektörde

faaliyet gösteren müteahhitlere yönelik SGK prim teşvikleri ve faiz indirimleri de uygulanmıştır (TMB, 2020). Benzer şekilde elde kalan yapı stoğunun azaltılması amacıyla gerçekleştirilen genişleyici para politikaları sayesinde inşaat sektörü 2020 yılının üçüncü çeyreğinde bir büyüme elde etmeyi başarmıştır (KPMG, 2021). Tüm bunlara ilave olarak, piyasalarda likiditeye yönelik destekler, borç ve kredilere yönelik yeniden yapılandırma teşvikleri, politika faizi değişiklikleri ve düşük faizli kredi imkânları Türkiye'nin de içinde bulunduğu pek çok dünya ülkesinde öncelikli uygulanan para politikaları olmuştur (Duran ve Acar, 2020). Tüm kurtarma planlarına rağmen pandemi etkisinin Türkiye'de resmi olarak görüldüğü Mart 2020 tarihinden itibaren uluslararası gelişmelere paralel olarak yeni olumsuz ekonomik koşulların seyretmeye başladığı görülmüştür (TMB, 2020). Gelişmekte olan ekonomilerde kur baskısı ve likidite sıkıntıları yaşanmaya başlamıştır (Durmuş ve Şahin, 2020). Salgın süreci sonrası devletin aldığı parasal genişlemeye yönelik kararlar neticesinde enflasyon oranları 2020'de %10 iken 2022'de %70'i aşan seviyelere yükselmiştir (Acar, 2022). İnşaat Sektörü Risk Raporu'na (Allianz Trade, 2024) göre, Türkiye'de finansal koşullarda yaşanan değişimler ve faiz oranlarının yeniden yükselmesi nedeniyle sektörün finansman sorunlarıyla ve inşaat sektörü şirketlerinin artan girdi maliyetleri ile mücadele etmek zorunda kaldığını belirtmektedir.

2.2. TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı

TMS 21 Türkiye'de 2005 tarihinden sonraki muhasebe dönemlerinde uygulanması için 15 Ocak 2019 tarihli ve 30656 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan mükerrer kararla uygulayıcılara duyurulmuştur (TMS 21, 2019). Standardın amacı uluslararası para biriminden işlemlerin ve uluslararası ülkelerdeki operasyonel faaliyetlerin mali tablolarında nasıl dikkate alınıp yer verileceği ve ulusal para birimine nasıl dönüştürüleceğinin belirlenmesidir (Bekçioğlu ve Köroğlu, 2008). Standardın temel konularını kullanılacak döviz kuru/kurlarının tespitinin nasıl yapılacağı ile döviz kurlarındaki değişimin mali tablolar üzerindeki etkilerinin nasıl raporlanması gerektiği oluşturmaktadır (IAS 21, 2024: prg. 1).

Küresel piyasalarda dış ticaret işlemlerinin hızla artış göstermesi sebebiyle, uluslararası para birimleri ile gerçekleştirilen işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve mali tablolarında ulusal para birimine dönüştürülmesi standardın belirlediği kurallar doğrultusunda yapılmaktadır. Bunun sebebi işletmelerin ulusal para birimi dışında gerçekleştirdikleri faaliyetlerini ulusal para birimine dönüştürürken oluşacak kur farklarının nasıl ele alınacağına belirli kurallara bağlanması ve bu farkların finansal tablolara etkisinin değerlendirilmesi gerektirir (Yılmaz ve Teker, 2020).

Standartta geçerli para birimi ulusal para birimi veya işletmenin faaliyet gösterdiği temel ekonomik çevrenin para birimini, yurt dışındaki işletmeye yapılan net yatırım ise işletmenin uluslararası piyasada bulunan başka bir işletmeden borç veya alacak niteliğinde parasal bir kaleme sahip olmasını ifade etmektedir. Parasal kalemler

parasal ve parasal olmayan şekilde bölümlendirilmiştir. Parasal kalem “sabit veya belirlenebilir miktarda para biriminin alınma hakkı veya ödenme yükümlülüğü” olarak tanımlanırken, parasal olmayan kalem ise “sabit veya belirlenebilir miktarda para biriminin alınma hakkı veya ödenme yükümlülüğü”nün olmamasıdır (TMS 21, 2019: prg. 9-16).

Standartta ilk muhasebeleştirilmenin nasıl yapılması gerektiği açıklanmıştır. Buna göre döviz kurlarında önemli değişimlerin olmadığı süreçte işlemin gerçekleştirildiği tarihteki gerçek kura yakın haftalık ya da aylık ortalama kur belirlenerek muhasebeleştirme yapılır (Yılmaz and Teker, 2020). Ancak döviz kurlarında belirgin bir dalgalanmanın olması durumunda ortalama kur kullanılmaz (Mert vd., 2019). İlk muhasebeleştirilmede karar verilmesi gereken uluslararası para birimi ile gerçekleştirilen işlemin ulusal para birimine çevrilmesinde geçerli olacak kurun belirlenmesidir (Beyazıtı, 2003).

İzleyen raporlama döneminde finansal tablolarda çevrimin nasıl gerçekleştirileceği de standartta belirtilmiştir. Standartta göre, yabancı para cinsinden parasal kalemler kapanış kurundan çevrilirken, yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemlerin tarihi maliyet veya gerçeğe uygun değer üzerinden muhasebeleştirilmelerine göre işlem tarihindeki döviz kuru veya gerçeğe uygun değer ölçüldüğü tarihteki döviz kuru dikkate alınarak çevrimlerin yapılması gerekmektedir (TMS 21, 2019: prg. 23).

Türkiye’de inşaat sektörünün ulusal piyasadan sağladığı mal ve hizmetler olmasına rağmen, hammadde ve girdilerinin pek çoğu ithal ürünlerden oluşmakta ve büyük inşaat firmalarının “yurt dışındaki işletmeye yapılan net yatırımları” (TMS 21, 2019: prg. 15) bulunmaktadır. Dolayısıyla ithal ürünler için dış ticaret işlemlerinin uluslararası para birimi ile gerçekleştirilmesi durumunda, büyük inşaat firmalarının bağlı ortaklıkları sayesinde yurt dışında bulunan operasyonları ile borç/alacak ilişkisinde öngörülebilir bir zaman veya belirli bir plan olmadığı durumlarda yurt dışındaki işletmeye yapılan net yatırımları sebebiyle bu işlemlerden doğacak kur farklarının muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolarda kur çevrim farklarından oluşacak etkileri izlemeleri TMS 21 Standardı’na göre gerçekleştirilmektedir.

2. 3. Literatür Taraması

Araştırma konusu çerçevesinde literatürde Covid salgının inşaat sektörüne etkisini inceleyen çalışmalar (Ahmed vd., 2024; Agyekum vd., 2022; Alhammadi, 2022; Gümüşburun Ayalp ve Çivici, 2022), Covid 19 pandemisinin makro ve mikro düzeyde ekonomik etkilerini ele alan çalışmalar (Deyshappriya, 2020; Duran ve Acar, 2020; Paździor vd., 2021; Pedauga vd., 2022; Ersungur vd., 2022; Acar, 2022; Gajdosikova vd., 2022) ve IAS/ TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı’nı ele alan çalışmalar (Bekçioğlu ve Köroğlu, 2008; Karatzimas vd., 2011; Ağsakal ve Baral, 2016; Mert vd., 2019; Yılmaz ve Teker, 2020; Kryatova vd., 2021; Küçükler ve

Demirci, 2021; Emeke vd., 2022; Yıldız ve Kurtlar, 2023) yürütüldüğü görülmüştür. Söz konusu çalışmalardan araştırma konusu ile ilgilerine göre bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Agyekum vd. (2022) Covid 19’un inşaat sektörüne olan etkilerini Gana’da bulunan büyük inşaat şirketlerinden birinde çalışan 9 üst düzey yönetici ile yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle ölçmeyi amaçlamışlardır. Çalışmada, iş oranlarında önemli ölçüde azalma, iç piyasada talebi karşılayacak malzeme yetersizliği ve sınırların kapalı olması sebebiyle malzeme maliyetlerinde yükselme, ödemelerin gecikmesi gibi durumların inşaat sektörünü etkileyen önemli sorunlar olduğunu belirlemiştir.

Covid 19’un inşaat sektörüne olan etkilerini az gelişmiş ülke olan Bangladeş’te ölçmeyi hedefleyen Ahmed vd. (2024), 217 inşaat uzmanı ile gerçekleştirdiği anket çalışması sonucunda iş ve programların askıya alınması, iş oranlarında azalma, maliyet aşımaları ve ruh sağlığı üzerinde oluşan olumsuzlukları salgının sektöre yansıyan önemli etkileri olarak bulmuşlardır.

Alhammadi (2022), Suudi Arabistan’ın başkenti Riyad’da 67 inşaat şirketi uzmanı ile anket gerçekleştirerek Covid 19’un inşaat sektörü yönetimine olan etkilerini belirlemeyi hedeflemiştir. Çalışma sonucunda “çevresel”, “sosyal ve kültürel”, “ekonomik” ve “yönetimsel” olmak üzere dört faktörün etkili olduğunu belirlemiştir. Araştırmacıya göre, pandemi sürecinde işlerin azalması sebebiyle yükleniciler tarafından sunulan projelerde teklif fiyatlarının artması (ekonomik), yurt dışından ithal edilen ve yurt içinde karşılanan hammaddelerin talep süreci ve etkileri (çevresel), projelerin uygulandığı çevredeki sosyal ilişkiler (sosyal ve kültürel), inşaat şirketleri yöneticilerinin uzmanlıktan uzak davranışları (yönetim) inşaat sektörünü salgın döneminde etkileyen en önemli faktörler olmuştur.

Covid 19 sürecinin inşaat sektörü üzerinde oluşturduğu etkileri derinlemesine inceleyen Gümüşburun Ayalp ve Çivici (2022) çalışmasında sektörü etkileyen faktörleri; işgücü azalması sebebiyle oluşan zorluklar, tedarik zinciri kesintisi ve sınırlı hammadde sebebiyle maliyet ve fiyat artışları, nakit akışı bozulması ve ödeme zorlukları, üretim süreci süren projelerde yavaşlama, yeni işlerin askıya alınması veya ertelenmesi, uzaktan çalışma sebebiyle artan iş yükü ve iş-ev çatışması, iş ortamında virüs bulaşmasına yönelik güvensiz çalışma koşulları, yeni çalışma stiline getirdiği teknolojilere uyum sağlama zorluğu, verimlilik ve üretkenlik azalması, talep artışı ve anlaşmazlıklar, denetim ve inşaat izinlerinde gecikmeler şeklinde belirlemiştir.

Deyshappriya (2020) Sri Lanka özelinde Covid 19’un ekonomi üzerindeki etkilerini makro ve mikro düzeyde ele aldığı çalışmasında, salgının hem istihdam hem de gayrisafi yurt içi hasıla üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ifade etmiştir. Ayrıca salgın sürecinde üretim ve dağıtımda yaşanan kesintiler, “panik satın alma”, ithalat engelleri ve manşet enflasyon öncülüğünde oluşan enflasyonist baskı da etkiler arasında belirtilmiştir. Araştırmacı,

salgın sonrası dönemde yaşanan makro ekonomik değişiklikler sebebiyle yoksulluk vakalarının artarak uzun vadede ekonomik kalkınma sürecini olumsuz etkileyeceğini belirtmiştir.

Paździor vd. (2021), Covid-19 pandemisinin Polonyo'daki inşaat ve kalkınma sektöründe bulunan mikro ve küçük işletmelerin ekonomik ve finansal durumu üzerindeki etkisini belirlemek üzere 100 temsili grup işletmeye anket yoluyla ulaşarak sonuçları değerlendirmişlerdir. Araştırma sonucunda bu işletmelerin mali durumlarının kötüleştiğini ve bunun sebebinin sadece talep azalması yoluyla olmadığını ortaya koymuşlardır. Salgın sürecinde lojistik zincirinin bozulması nedeniyle finansal kaynaklara, uzmanlaşmış ekipmana (duran varlıklar) ulaşımın sorun olması ve sonucunda alacakların zamanında tahsil edilememesi gibi artan endişelerin oluşması mali durumların kötüleşmesine yönelik kanıtlardan en belirgin olanları şeklinde ifade edilmiştir.

Gajdosikova vd. (2022), Covid 19 salgınının Slovak inşaat sektörü üzerindeki etkisini 12 temel sayısal gösterge kullanarak 2000 şirket üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, salgının sektördeki pek çok iş yönü üzerinde olumsuz etkisi olduğunu ve ülkenin sektördeki şirketlerin finansal ve ekonomik durumunu etkilediğini belirlemişlerdir. Ayrıca inşaat sektörünün ekonomik değişikliklere geç tepkisi nedeniyle en önemli etkilerin sonraki yıllarda belirgin olarak ortaya çıkacağını belirtmişlerdir.

Ağsakal ve Baral (2016) TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı'nı dikkate alarak dış ticaret işlemlerinin muhasebeleştirilmesine yönelik örnek uygulamalara yer verdiği çalışmada, TMS ve VUK arasındaki farklılığın kur farklarının gelir tablosu hesaplarına aktarılma zamanından kaynaklandığı ifade edilmektedir.

Bekçioğlu ve Köroğlu (2008) finansal tablolarda kur farklarının muhasebeleştirilmesine ve kur çevrim farklarının açıklanmasına yönelik bilgileri UMS 21 ve TMS 21'e göre değerlendirdikleri çalışmada, finansal tablolarda çevrim farklarının muhasebeleştirilmesini ve finansal tablolardaki çevrim işlemlerini örnek bir uygulama ile ele almışlardır.

Yamak vd. (2018)'nin gerçekleştirdiği çalışmada, inşaat sektörünün sanayi, hizmetler ve tarım sektörleri ve GSYH ile arasında olan ilişkilerinin belirlenmesinde Toda-Yamamoto nedensellik testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda GSYH, sanayi ve hizmetler sektörünün inşaat sektörü ile tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu belirlenirken, tarım ve inşaat sektörlerinin arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir.

Mert vd. (2019) tarafından yapılan çalışmada BIST'te halka açık şirketlerden beş tanesinin "sunum para birimi", "yabancı para çevrim farkları", "türev olmayan finansal araçlar ve finansal rishten korunma muhasebesi" ve "kur riskine duyarlılık" açısından TMS 21 kapsamında mali tabloları incelenerek değerlendirilmiştir.

Yılmaz ve Teker (2020), dış ticaret işlemlerinde vergi uygulamaları ile standartlar arasında muhasebe uygulamalarındaki farklılıkları TMS2 ve TMS21 çerçevesinde ele aldığı çalışmada, bir dış ticaret işletmesine ait ithal edilen mallar ve muhasebeleştirilmesi üzerinden inceleme gerçekleştirmişlerdir. Sonuç olarak yabancı para cinsinden işlemlerde işlem ve ödeme tarihleri arasındaki farklılığın işletme lehine ya da aleyhine sonuçlar doğurabileceğini tespit etmiştir. Çayırılı (2020) çalışmada, TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı'nı kavramlar yönünden incelemiş ve sorunları tartışmıştır.

Kryatova vd. (2021) çalışmada Rus şirketlerinin yabancı para cinsinden gerçekleştirdikleri işlemlerini ve yabancı operasyonlarında kendi parasal birimi üzerinden gerçekleştirilen işlemlerin konsolide finansal tablolardaki döviz kurlarını yansıtma durumlarını inceledikleri çalışmada, yabancı para birimine çevrilmesi gereken işlemlerde UMS 21 hükümlerinin uygulanmasının Rus şirketleri açısından yararlı olacak en doğru verinin üretilmesini sağlayacağını ifade etmişlerdir.

Küçükler ve Demirci (2021), TMS 21 standardına göre bankaların yabancı para biriminden işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde geleneksel bankacılık uygulamaları ile arasındaki farklılıkları belirlemek için gerçekleştirdikleri çalışmada, ithalat kredisi kullanımı ve döviz alımına yönelik iki örnek uygulama ile TMS 21'e göre yabancı para biriminden işlemlerin muhasebeleştirilmesini ele almışlardır.

Emeke vd. (2022), Paydaş Dikkat Teorisini temel alarak çok uluslu girişim ve işletmelerin parasal olmayan kalemlerinin oranları ve gerçeğe uygun değerlerini incelediği çalışmada, "yabancı para cinsinden yapılan yabancı operasyonların muhasebeleştirilmesine ilişkin çerçevenin, yönetimin takdir yetkisini geçersiz kılabileceği" sonucuna ulaşmışlardır.

Yıldız ve Kurtlar (2023), BIST'te yer alan imalat sektöründeki şirketlerin alt sektörler itibari ile 2019-2021 yılları arasındaki finansal tablolarını TMS 21 çerçevesinde incelemişlerdir. Kur farkı geliri ve gideri hesap kalemleri ile döviz cinsinden paraların çevrim farklarından oluşan kur farklarının mali tablolardaki durumu belirlenmiş ve alt sektörler itibari ile sektörün karşılaştırılması gerçekleştirilmiştir. Çalışma bulgularına göre alt sektörler itibari ile imalat sektöründeki şirketlerin net kur farkı gelir ve giderleri arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılmadığı tespit edilmiştir.

3. Veri Seti ve Metodoloji

3.1. Araştırmanın amacı

Bu çalışmada pandemi öncesi ve sonrası Türkiye'de yaşanan kur hareketliliğinin ve kur fiyatlarının artışının inşaat sektöründeki şirketlerin finansal tablolarına olan etkisi araştırılmaktadır. Özellikle pandemi sürecinden sonra dünya ekonomisinde yaşanan yüksek enflasyon ve sonrasında gelen durgunluk sinyalleri içinde inşaat

sektörünün de yer aldığı tüm sektörleri olumsuz etkilemiştir. İnşaat sektörü, gelişmekte olan ekonomilerde büyümeye katkı sağladığı ve istihdam sayesinde işsizlik oranlarında düşüşe neden olduğu için kritik öneme sahiptir (Yamak vd., 2018). Bununla birlikte inşaat sektörü birçok ithal girdiye sahip hammadde kaynaklarını tüketmektedir. Bu durumun da kur hareketleri üzerinden finansal tablolara etkisi olmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle bu çalışmada BIST’te işlem gören inşaat ve bayındırlık sektöründeki inşaat şirketlerinin finansal tablolarına kur değişimi etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmada BIST İnşaat ve Bayındırlık sektöründe faaliyette bulunan şirketler örneklem olarak seçilmiştir. Şirketlerin finansal tablolarına kur değişiminin etkilerini gözlemlemek için 2016-2023 yılları arasındaki finansal durum ile kar veya zarar tabloları incelenmiştir. Araştırma kapsamına dâhil olan şirket listesi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: BIST İnşaat ve Bayındırlık Sektöründe Yer Alan İnşaat Şirketleri

Sıra	Kod	Şirket Unvanı
1	ANELE	ANEL ELEKTRİK PROJE TAAHHÜT VE TİCARET A.Ş.
2	BRLSM	BİRLEŞİM MÜHENDİSLİK İSITMA SOĞUTMA HAVALANDIRMA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
3	DAPGM	DAP GAYRİMENKUL GELİŞTİRME A.Ş.
4	EDIP	EDİP GAYRİMENKUL YATIRIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
5	ENKAI	ENKA İNŞAAT VE SANAYİ A.Ş.
6	GESAN	GİRİŞİM ELEKTRİK SANAYİ TAAHHÜT VE TİCARET A.Ş.
7	KUYAS	KUYAŞ YATIRIM A.Ş.
8	ORGE	ORGE ENERJİ ELEKTRİK TAAHHÜT A.Ş.
9	SANEL	SAN-EL MÜHENDİSLİK ELEKTRİK TAAHHÜT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
10	TURGG	TÜRKER PROJE GAYRİMENKUL VE YATIRIM GELİŞTİRME A.Ş.
11	YAYLA	YAYLA ENERJİ ÜRETİM TURİZM VE İNŞAAT TİCARET A.Ş.
12	YYAPI	YEŞİL YAPI ENDÜSTRİSİ A.Ş.

Kaynak: Kamuyu Aydınlatma Platformu. (06.08.2024), KAP: <https://www.kap.org.tr/tr/Sektorler>.

Tablo 1’de yer alan 12 inşaat şirketinden BRLSM, DAPGM ve GESAN şirketlerinin 2021 yılı öncesi finansal tabloları bulunmadığından araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın amacı doğrultusunda incelenen şirket sayısı dokuzdur.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında incelenen BIST inşaat şirketlerinin 2016-2023 yılları arasındaki finansal durum ve kar/ zarar tabloları Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)’dan elde edilmiştir. Dokuz şirkete ait toplam 72 finansal tablodan şirketlerin, aktif toplamı, özkaynak toplamı, hasılat büyüklüğü ve dönem net kâr(zarar)’ı, esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir ve gideri hesap kalemlerine ait tutarlar belirlenmiştir. Araştırma verileri ikincil kaynak niteliğinde olduğundan etik kurul onayı alınmamıştır.

3.3. Metodoloji ve Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri şirketlere ait finansal durum ile kar veya zarar tablolarından elde edilmiştir. Bu verilerden hareketle tablolar

oluşturulmuş ve oran yöntemi uygulanmak suretiyle hesaplamalar yapılmıştır. Esas faaliyetlere ilişkin kur farkı gelirleri ile esas faaliyetlere ilişkin kur farkı giderleri arasındaki farkın aktif toplamı, hasılat, net kâr (zarar) ve özkaynaklar oranı hesaplanmak suretiyle karşılaştırmalar yapılmıştır. Pandemi öncesi 2016-2017, 2018-2019 yılları, pandemi sonrası 2020-2021, 2022-2023 yılları olmak üzere her iki dönem arasında esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı geliri, giderleri ile net kur farkı kazançları arasında karşılaştırmalı analiz yapılmıştır.

4. Bulgular

Şirketlere ait 2016-2023 yılları arasındaki finansal tablolarından elde edilen Aktif Toplamı, Özkaynak Toplamı, Hasılat Büyüklüğü, Dönem Net Kâr(Zararı) Toplamının aritmetik ortalamaları alınmış ve sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Aktif Toplamı, Özkaynak Toplamı, Hasılat Büyüklüğü, Dönem Net Kâr (Zararı) Toplamı Ortalamaları

	Aktif Toplamı (TL)	Önceki yıla göre değişim %'si (+/-)	Hasılat Büyüklüğü (TL)	Önceki yıla göre değişim %'si (+/-)	Dönem Net Kâr (Zararı) (TL)	Önceki yıla göre değişim %'si (+/-)	Özkaynak Toplamı (TL)	Önceki yıla göre değişim %'si (+/-)
2023	33.207.093.119	66,01	9.100.317.730	19,56	2.348.213.914	377,70	25.478.445.173	76,74
2022	20.003.250.267	41,05	7.611.661.779	151,19	491.563.088	(12,70)	14.416.126.914	41,61
2021	14.181.758.488	93,23	3.030.242.813	116,03	563.042.029	19,43	10.179.893.694	79,11
2020	7.339.315.407	24,35	1.402.709.696	4,89	471.453.379	9,12	5.683.630.051	24,76
2019	5.902.122.745	20,10	1.337.278.352	(23,30)	432.051.233	136,48	4.555.500.270	20,46
2018	4.914.391.619	33,27	1.743.442.488	31,20	182.703.830	(38,44)	3.781.781.520	35,84
2017	3.687.609.776	12,87	1.328.825.196	2,92	296.788.993	26,48	2.783.899.804	16,80
2016	3.267.018.451	24,82	1.291.177.056	(12,42)	234.659.606	32,72	2.383.562.077	32,65

Tablo 2 incelendiğinde, 2016-2023 yılları arasında sektörün aktif toplamı ve özkaynak toplamı hesap kalemlerinin kademeli olarak arttığı belirlenmiştir. Bunlar dışında dönem net kâr(zararı) hesap kaleminde bir önceki yıla göre 2018 yılında yaklaşık %38'lik ve 2022 yılında yaklaşık %13'lük bir azalış görülmektedir. Ayrıca hasılat büyüklüğünde de 2019 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %23'lük ve 2016 yılında ise yaklaşık %12'lik bir azalma olduğu tespit edilmiştir.

Her şirketin 2016-2023 yılları arasında finansal tablolarında açıkladığı esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir ve giderleri elde edilmiştir. Her yıl için şirketlerin esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirlerinin toplamı ve esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerinin toplamı hesaplanmıştır. Hesaplanan toplamın aritmetik ortalaması alınmıştır. Örneğin 2023 yılı için sektördeki şirketlerin esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirleri ANELE 730.612.722 TL; EDIP 2.203 TL; ENKAI 1.280.732.000 TL;

KUYAS 0 TL; ORGE 63.672.926 TL; SANEL 0 TL; TURGG 0 TL; YAYLA 0 TL; YYAPI 35.573.347 TL olarak belirlenmiştir. 2023 yılı için sektördeki şirketlerin esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderleri ise ANELE 720.366.364 TL; EDIP 1.058.124 TL; ENKAI 909.170.000 TL; KUYAS 0 TL; ORGE 122.277.720 TL; SANEL 0 TL; TURGG 0 TL; YAYLA 5.794.837 TL; YYAPI 26.168.469 TL olarak belirlenmiştir. Sektörün 2023 yılı için esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirlerinin toplamı 2.110.593.198 TL ve esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerinin toplamı ise 1.732.498.576 TL olarak hesaplanmıştır. 2023 yılı aritmetik ortalamalar ise esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirleri için $2.110.593.198/9 = 234.510.355$ TL ve esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderleri için $1.732.498.576/9 = 192.499.842$ TL şeklinde hesaplanmıştır. Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir ve giderleri arasındaki farkı ise $234.510.355 - 192.499.842 = 42.010.513$ olarak hesaplanmıştır. Diğer yıllar verileri de bu şekilde hesaplanmış ve elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Gelir ve Giderleri Ortalamaları ile İki Hesap Kalemi Arasındaki Farklar

	EFNKF GELİRİ (TL)	EFNKF GİDERİ (TL)	EFNKF GELİRİ VE GİDERİ FARKI (TL)
2023	234.510.355	192.499.842	42.010.513
2022	131.867.105	138.035.038	(6.167.932)
2021	95.413.587	82.250.373	13.163.214
2020	29.236.585	37.684.398	(8.447.813)
2019	12.814.602	11.863.687	950.915
2018	20.708.406	17.364.549	3.343.857
2017	5.235.297	4.504.443	730.854
2016	6.468.719	4.911.381	1.557.339

EFNKF: Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı

Tablo 3'te inşaat sektöründeki şirketlerin esas faaliyetlerine ilişkin net kur farkı gelirlerinin 2017 ve 2019 yılları hariç 2023 yılına kadar artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bununla beraber sektörün esas faaliyetlerine ilişkin net kur farkı giderleri de 2017 ve 2019 yılı hariç 2016'dan bu yana arttığı görülmektedir. Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir ve giderleri arasındaki farkın 2020 ve 2022 yıllarında negatif olduğu belirlenmiştir. Bu durum 2020 ve 2022 yıllarında esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerinin gelirlerinden fazla olduğunu göstermektedir.

Şirketlere ait Tablo 3'te hesaplanan Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Gelir ve Giderlerine ait aritmetik ortalamalar ile Tablo 2'de hesaplanan Aktif Toplamı, Özkaynak Toplamı, Hasılat Büyüklüğü, Dönem Net Kâr(Zararı) Toplamının aritmetik ortalamaları birbirine bölünmek suretiyle Tablo 4 ve Tablo 5'teki veriler hesaplanmıştır. Örneğin Tablo 4'teki 2023 yılına ait EFNKF GELİRİ/AT değeri Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Geliri aritmetik ortalaması ile Aktif Toplamına ait aritmetik ortalamasının birbirine oranlanması suretiyle

0,71 (234.510.355/33.207.093.119x100) şeklinde yüzdesel olarak bulunmuştur. Benzer şekilde Tablo 5'teki 2023 yılına ait EFNKF GİDERİ/AT değeri Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Gideri aritmetik ortalaması ile Aktif Toplamına ait aritmetik ortalamasının birbirine oranlanması suretiyle 0,58 (192.499.842/33.207.093.119x100) şeklinde yüzdesel olarak bulunmuştur. Önceki yıla göre değişim değerleri, karşılaştırılması yapılan iki yıl arasındaki farkın mutlak değerinin bir önceki yıl mutlak değerine oranlanması ile elde edilmiştir (Bkz. Akıncı, 1995:225). Örneğin EFNKF GELİRİ/AT değerlerinin 2023 ve 2022 yılları karşılaştırılması yapılırken, $|0,71-0,66|/0,66=0,07$ şeklinde hesaplanmıştır. EFNKF GİDERİ/AT değerlerinin 2023 ve 2022 yılları karşılaştırılması yapılırken, $|0,58-0,69|/0,69= 0,16$ şeklinde hesaplanmıştır. Bir önceki yıla göre azalış olması durumunda azalış tablosunda (değer) şeklinde gösterilmiştir. Diğer yıllara ait veriler de benzer yöntemle hesaplanmış ve bulgular Tablo 4 ve Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4: Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Gelirleri Ortalamalarının Aktif Toplamı, Özkaynak Toplamı, Hasılat Büyüklüğü, Dönem Net Kâr (Zarar) Toplamı Ortalamalarına Oranları (%)

	EFNKF GELİRİ/AT (%)	Önceki yıla göre değişim (+-)	EFNKF GELİRİ/ HB (%)	Önceki yıla göre değişim (+-)	EFNKF GELİRİ/ DNK(Z)T (%)	Önceki yıla göre değişim (+-)	EFNKF GELİRİ/ÖKT (%)	Önceki yıla göre değişim (+-)
2023	0,71	0,07	2,58	0,49	9,99	(0,63)	0,92	0,01
2022	0,66	(0,02)	1,73	(0,45)	26,83	0,58	0,91	(0,02)
2021	0,67	0,69	3,15	0,51	16,95	1,73	0,94	0,82
2020	0,40	0,83	2,08	1,18	6,20	1,09	0,51	0,83
2019	0,22	(0,48)	0,96	(0,19)	2,97	(0,74)	0,28	(0,49)
2018	0,42	1,97	1,19	2,01	11,33	5,43	0,55	1,91
2017	0,14	(0,28)	0,39	(0,21)	1,76	(0,36)	0,19	(0,31)
2016	0,20	(0,58)	0,50	(0,40)	2,76	(0,60)	0,27	(0,60)

EFNKF: Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı, AT: Aktif Toplamı, ÖKT: Özkaynak Toplamı, HB: Hasılat Büyüklüğü, DNK(Z)T: Dönem Net Kar (Zararı) Toplamı

Tablo 4, sektörün esas faaliyetlerine ilişkin net kur farkı gelirlerinin aktif toplamı, özkaynak toplamı, hasılat büyüklüğü ve dönem net kâr (zararı) içerisindeki paylarını göstermektedir. Sonuçlar yüzdelik olarak hesaplandığında ondalık değerler elde edilmiştir. Sektörün net kur farkı gelirlerinin aktif toplamı, özkaynak toplamı

ve hasılat büyüklüğü içindeki oranları 2016, 2017, 2019 ve 2022 yılı hariç diğer yıllarda artmıştır. Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirlerinin dönem net kar(zararı) içerisindeki payları ise 2016, 2017, 2019 ve 2023 yıllarında bir önceki yıla göre düşerken diğer yıllarda artış olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5: Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Giderleri Ortalamalarının Aktif Toplamı, Özkaynak Toplamı, Hasılat Büyüklüğü, Dönem Net Kâr (Zarar) Toplamı Ortalamalarına Oranları (%)

	EFNKF GİDERİ/AT (%)	Önceki yıla göre değişim (+/-)	EFNKF GİDERİ/HB (%)	Önceki yıla göre değişim (+/-)	EFNKF GİDERİ/DNK(Z)T (%)	Önceki yıla göre değişim (+/-)	EFNKF GİDERİ/ÖKT (%)	Önceki yıla göre değişim (+/-)
2023	0,58	(0,16)	2,12	0,17	8,20	(0,71)	0,76	(0,21)
2022	0,69	0,19	1,81	(0,33)	28,08	0,92	0,96	0,19
2021	0,58	0,13	2,71	0,01	14,61	0,83	0,81	0,22
2020	0,51	1,55	2,69	2,03	7,99	1,91	0,66	1,55
2019	0,20	(0,43)	0,89	(0,11)	2,75	(0,71)	0,26	(0,43)
2018	0,35	1,89	1,00	1,94	9,50	5,26	0,46	1,84
2017	0,12	(0,19)	0,34	(0,11)	1,52	(0,27)	0,16	(0,21)
2016	0,15	(0,61)	0,38	(0,44)	2,09	(0,63)	0,21	(0,63)

EFNKF: Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı, AT: Aktif Toplamı, ÖKT: Özkaynak Toplamı, HB: Hasılat Büyüklüğü, DNK(Z)T: Dönem Net Kar (Zararı) Toplamı

Tablo 5, sektörün esas faaliyetlerine ilişkin net kur farkı giderlerinin aktif toplamı, özkaynak toplamı, hasılat büyüklüğü ve dönem net kâr (zararı) içerisindeki paylarını göstermektedir. Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerinin aktif toplamı, dönem net kar (zararı) ve özkaynak toplamı içindeki payları 2016, 2017, 2019 ve 2023 yıllarında bir önceki yıla göre düşüş gösterirken diğer yıllarda arttığı belirlenmiştir. Kur farkı giderlerinin hasılat büyüklüğü içindeki payları ise 2016, 2017, 2019 ve 2022 yıllarında bir önceki yıla göre azalırken, diğer yıllarda arttığı görülmektedir.

Şirketlere ait Tablo 3'te her yıl için hesaplanan Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Gelir ve Giderleri ortalamalarının farkları ile Tablo 2'de hesaplanan Aktif Toplamı, Özkaynak Toplamı, Hasılat

Büyüklüğü, Dönem Net Kâr (Zarar) Toplamı ortalamaları birbirine bölünmek suretiyle Tablo 6'daki değerler elde edilmiştir. Örneğin 2023 yılı için Tablo 3'te Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Gelir ve Giderleri ortalamalarının farkı 42.010.513 TL, Tablo 2'de Aktif Toplamı ortalaması ise 33.207.093.119 TL olarak elde edilmiştir. 2023 yılı için Tablo 6'da EFNKF FARKI/AT değeri Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Gelir ve Giderleri ortalamaları farkının Aktif Toplamı ortalamasına oranlanmak suretiyle 0,13 (42.010.513/33.207.093.119x100) şeklinde yüzdesel olarak bulunmuştur. Diğer yıllara ait veriler de benzer yöntemle hesaplanmış ve bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Gelir ve Giderleri Ortalamalarının Farkının Aktif Toplamı, Özkaynak Toplamı, Hasılat Büyüklüğü, Dönem Net Kâr (Zarar) Toplamı Ortalamalarına Oranları (%)

	EFNKF FARKI/AT (%)	EFNKF FARKI/HB (%)	EFNKF FARKI/DNK(Z)T (%)	EFNKF FARKI/ÖKT (%)
2023	0,13	0,46	1,79	0,16
2022	(0,03)	(0,08)	(1,25)	(0,04)
2021	0,09	0,43	2,34	0,13
2020	(0,12)	(0,60)	(1,79)	(0,15)
2019	0,02	0,07	0,22	0,02
2018	0,07	0,19	1,83	0,09
2017	0,02	0,06	0,25	0,03
2016	0,05	0,12	0,66	0,07

EFNKF: Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı, AT: Aktif Toplamı, ÖKT: Özkaynak Toplamı, HB: Hasılat Büyüklüğü, DNK(Z)T: Dönem Net Kar (Zararı) Toplamı

Tablo 6 incelendiğinde, 2020 ve 2022 yıllarında esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir ve gider farklarının giderler yönünde fazla olmasından dolayı her bir hesap kalemi içindeki paylarının negatif oranda olduğu görülmektedir.

Tablo 3'te yer alan esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir ve giderleri ortalamaları ile iki hesap kalemi arasındaki farkların yıllar içindeki yüzdesel değişimini belirlemek için hesaplamalar yapılmıştır. Örneğin esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı geliri 2023 ve 2022 yılları arasında karşılaştırılırken her iki yıl değerlerinin farklarının mutlak değerleri 2022 yılındaki esas faaliyetlere

ilişkin net kur farkı gelirinin mutlak değerine oranlanması ile elde edilmiştir ($|234.510.355-131.867.105|/|131.867.105|*100=77,84$). Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gideri ve esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir-gider farkı değerlerinin yıllar içindeki değişimi de benzer şekilde hesaplanmıştır. Bir önceki yıla göre azalış olması durumunda azalış tabloda (değer) şeklinde gösterilmiştir. Bu veriler ve diğer yıllara ait hesaplanmış değerler Tablo 7'da verilmiştir.

Tablo 7: Sektörel olarak Esas Faaliyet Net Kur Farkı Gelir-Gider Ortalamalarının Yıllara Göre % Değişimi

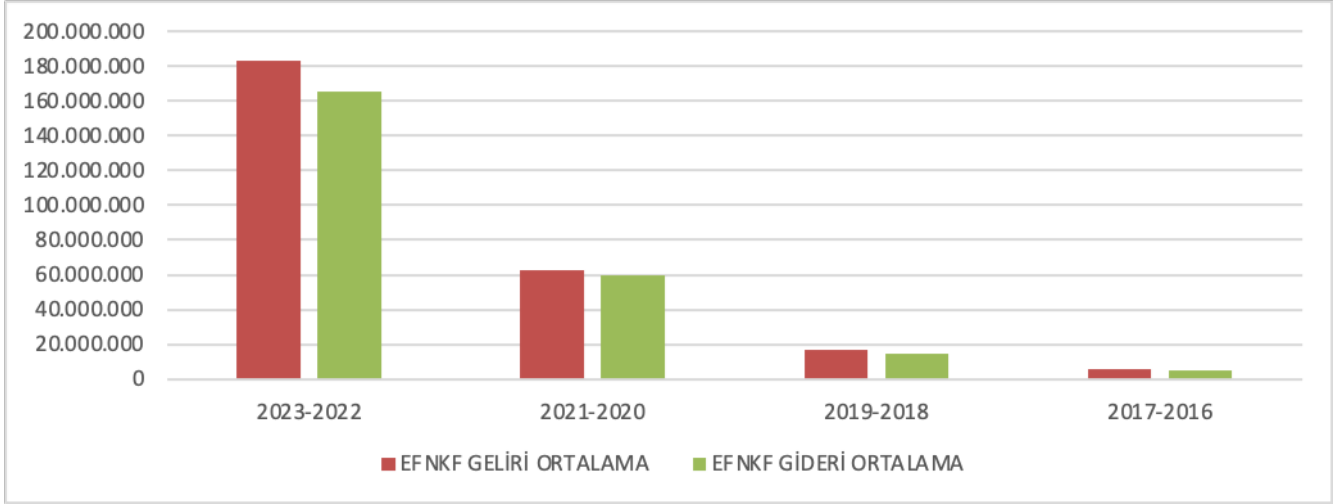
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Geliri	(47,27)	(19,07)	295,55	(38,12)	128,15	226,35	38,21	77,84
Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Gideri	(51,31)	(8,29)	285,50	(31,68)	217,64	118,26	67,82	39,46
Esas Faaliyetlere İlişkin Net Kur Farkı Gelir-Gider Farkı	(28,54)	(53,07)	357,53	(71,56)	(988,39)	(255,82)	(146,86)	(781,11)

Tablo 7 incelendiğinde 2016, 2017 ve 2019 yıllarında BIST inşaat sektörünün esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir, gider ve farklarının hepsinin bir önceki yıla göre yüzdesel olarak belirli oranlarda azaldığı görülmektedir. Bu azalışlardan en belirgin olanı %988,39 ile 2020 yılındaki esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir ve giderleri arasındaki farktır. Bu durum 2019 yılından 2020 yılına geçildiğinde esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı kazancının %988,39 azaldığını göstermektedir. Bu durumun tersine, 2018 yılında ise 2017 yılına göre esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı geliri ile gideri arasındaki farkın %357,53 arttığı görülmektedir. Pandemi öncesi yıllarda esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı geliri ile gideri arasındaki farkın bir önceki yıla göre azalışları daha düşükken bu durum pandemi sonrası yıllarda büyük oranda değişmiştir. Bu durumun pandemi sonrası döviz kurlarında oluşan artışı ve enflasyonla birlikte kur fiyatlarına yansıyan yükselişi somut bir şekilde yansıttığı düşünülmektedir.

Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirlerinin ve giderlerinin 2016-2017 ve 2018-2019 (pandemi öncesi) ile 2020-2021 ve 2022-2023 (pandemi sonrası) yılları dönemsel ortalamaları hesaplanmıştır.

Tablo 3'teki EFNKF GELİRİ (TL) değerlerinin pandemi öncesi ve pandemi sonrası yıllarına ait aritmetik ortalamaları şu şekilde hesaplanmıştır. Pandemi sonrası değerler 2023-2022 yılları için $(234.510.355+131.867.105)/2=183.188.730$ TL ve 2021-2020 yılları için $(95.413.587+29.236.585)/2= 62.325.086$ TL olarak bulunmuştur. Pandemi öncesi değerler 2019-2018 yılları için $(12.814.602+20.708.406)/2 = 16.761.504$ TL ve 2017-2016 yılları için $(6.468.719+5.235.297)/2= 5.852.008$ TL olarak bulunmuştur.

Benzer şekilde Tablo 3'teki EFNKF GİDERİ (TL) değerlerinin pandemi öncesi ve pandemi sonrası yıllarına ait aritmetik ortalamaları şu şekilde hesaplanmıştır. Pandemi sonrası değerler 2023-2022 yılları için $(192.499.842+ 138.035.038)/2= 165.267.440$ TL ve 2021-2020 yılları için $(82.250.373+ 37.684.398)/2= 59.967.386$ TL olarak bulunmuştur. Pandemi öncesi değerler ise 2019-2018 yılları için $(11.863.687+17.364.549)/2 = 14.614.118$ TL ve 2017-2016 yılları için $(4.504.443+4.911.381)/2= 4.707.912$ TL olarak bulunmuştur. Şekil 1 pandemi öncesi ve sonrası döneme ilişkin esas faaliyetler net kur farkı geliri ve gideri ortalamalarının görsel bir şekilde karşılaştırılması için oluşturulmuştur.

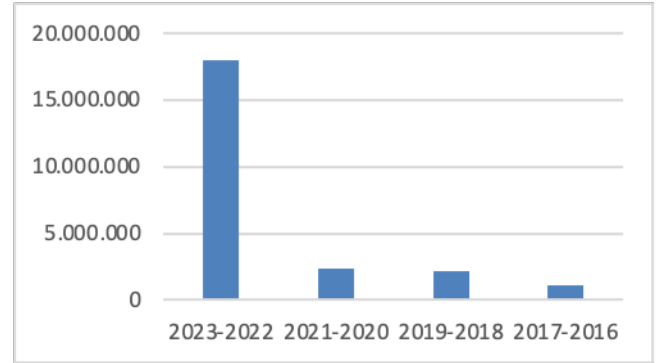

Şekil 1: Pandemi Öncesi ve Sonrası Döneme İlişkin Esas Faaliyetler Net Kur Farkı Geliri ve Gideri Ortalamaları

Şekil 1'e göre inşaat sektörü şirketlerinin pandemi öncesi ve sonrası esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirleri 2016-2017 yıllarında 5.852.008 TL iken %186'lık bir artışla 2018-2019 yıllarında 16.761.504 TL'ye yükselmiştir. Benzer şekilde 2020-2021 yıllarında bir önceki döneme göre (2018-2019), yaklaşık %272'lik bir artışla 62.325.086 TL olduğu, 2022-2023 yıllarında ise bir önceki döneme göre (2020-2021), yaklaşık %194'lük bir artışla 183.188.730 TL'ye yükseldiği tespit edilmiştir. Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirleri pandemi öncesinde de pandemi sonrasında da artmaktadır. Ancak salgın sonrası artışın salgın öncesi artışa göre daha yüksek bir oranda arttığı Şekil 1'de görülmektedir. Ayrıca inşaat sektörü şirketlerinin pandemi öncesi ve sonrası esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderleri 2016-2017 yıllarında 4.707.912 TL iken %210'luk bir artışla 2018-2019 yıllarında 14.614.118 TL'ye yükselmiştir. Benzer şekilde 2020-2021 yıllarında bir önceki döneme göre (2018-2019), yaklaşık %310 bir artışla 59.967.386 TL olduğu, 2022-2023 yıllarında ise bir önceki döneme göre (2020-2021), yaklaşık %176'lık bir artışla 165.267.440 TL'ye yükseldiği tespit edilmiştir. Benzer olarak, esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerinde de salgın sonrası artışın salgın öncesi artışa göre daha yüksek bir oranda gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 3'teki EFNKF GELİRİ VE GİDERİ FARKI (TL) değerlerinin 2016-2017 ve 2018-2019 (pandemi öncesi) ile 2020-2021 ve 2022-2023 (pandemi sonrası) yılları dönemsel ortalamaları hesaplanmıştır. Pandemi sonrası 2023-2022 yılları için $(42.010.514 + (-6.167.932))/2 = 17.921.291$ TL ve 2021-2020 yılları için $(13.163.214 + (-8.447.813))/2 = 2.357.701$ TL olarak bulunmuştur. Pandemi öncesi değerler 2019-2018 yılları için $(950.915 + 3.343.857)/2 = 2.147.386$ TL ve 2017-2016 yılları için $(730.854 + 1.557.339)/2 = 1.144.096$ TL olarak bulunmuştur. Bu değerler Şekil 2'de pandemi öncesi ve

sonrası döneme ilişkin esas faaliyetler net kur farkı net kazançları ortalamalarının görsel bir şekilde karşılaştırılması için kullanılmıştır.

Şekil 2: Pandemi Öncesi ve Sonrası Döneme İlişkin Esas Faaliyetler Net Kur Farkı Net Kazançları Ortalamaları

Şekil 2'ye göre inşaat sektörü şirketlerinin pandemi öncesi ve sonrası esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı net kazançları ortalamaları 2016-2017 yıllarında 1.144.096 TL iken yaklaşık %88'lik bir artışla 2018-2019 yıllarında 2.147.386 TL'ye yükselmiştir. Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir ve giderleri arasındaki fark 2020-2021 yıllarında bir önceki döneme göre (2018-2019), yaklaşık %10 artmıştır. 2022-2023 yıllarında ise bir önceki döneme göre (2020-2021), yaklaşık %660'lık bir artış söz konusu olmuştur.

Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirleri ile esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerinin arasındaki fark 2016-2017, 2018-2019 ve 2020-2021 dönemleri için çok fark yaratmadığı görülse de salgın sonrası 2022-2023 yılı dönemi için Gajdosikova vd. (2022)'nin belirttiği gibi sektörün ekonomik değişikliklere geç tepkisi nedeniyle belirgin bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5. Sonuç ve Tartışma

İnşaat sektörü Türkiye ekonomisindeki sağladığı istihdam olanakları ve yarattığı büyüme ile dikkat çeken bir sektördür. Operasyonlarında yurt dışından ithal ve dövize dayalı pek çok girdiye yer vermektedir. Aynı zamanda küresel piyasalarda gerçekleştirdiği faaliyetler ile de ülke ekonomisinde önemli bir konuma sahiptir. İnşaat sektörünün ülke ekonomisi ve şirket nezdinde önemli yeri olan yabancı para biriminden gerçekleştirdiği faaliyetlerin uluslararası muhasebe standartlarına göre muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolara çevrim farklarından kaynaklanan etkilerinin yansıtılması gerekmektedir.

TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı, yabancı para biriminden işlemleri operasyonlarında yer alan veya doğrudan yabancı yatırım yoluyla ulusal para birimi dışında faaliyetler gerçekleştiren işletmelerin kur çevrim işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolarda kur çevrimlerinin gerçekleştirilmesinde izlenecek ilkeleri açıklamaktadır.

Bu çalışmada BIST inşaat ve bayındırlık sektöründeki dokuz şirketin esas faaliyetlerine ilişkin net kur farkı gelir ve giderleri şirketlere ait 2016-2023 yılları arasındaki finansal tablolarından elde edilerek TMS 21 çerçevesinde incelenmiştir. Sektörün aktif ve özkaynak toplamı ortalamaları, hasılat büyüklüğü ortalamaları ve dönem net kâr (zarar) ortalamaları alınarak bu hesap kalemlerinde net kur farklarının dağılımları oran yöntemi ile belirlenmiştir. Ayrıca 2016-2017 ve 2018-2019 yılları arası pandemi öncesi, 2020-2021 ve 2022-2023 yılları arası pandemi sonrası olmak üzere sektörün esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir ve giderlerinin ortalamaları karşılaştırmalı analize tabi tutulmuştur.

Sektörün aktif ve özkaynak toplamı ortalamaları incelenen yıllar boyunca arttığı belirlenmiştir. Ayrıca salgın öncesi 2018 ve sonrası 2022 yıllarında dönem net kâr (zararı) ortalamalarının, salgın öncesi 2016 ve 2019 yıllarında ise hasılat büyüklüğü ortalamalarının bir yıl öncesine göre azaldığı tespit edilmiştir. 2018'de çıkarılan İmar Barışı (Geçici Yapı Kayıt Belgesi) düzenlemesi ile birlikte sektördeki inşaat faaliyetlerinin hızlanmasına (Türkiye Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2018) rağmen salgın öncesi dönem net kar (zararı) ndaki azalış düşündürücüdür. Bunlara ek olarak, gerçekleştirilen konut faiz oranlarının düşürülmesi, sektöre yönelik kolay finansman imkânlarının yaratılması sektörün salgın öncesi 2019 yılında bir önceki yıla göre hasılatının düşmesini sorgulamayı gerektirmektedir. Sektöre ait hem esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirlerinin ortalaması hem de esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerinin ortalaması 2017 ve 2019 yılı hariç arttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca her iki hesap kalemi arasındaki farkın ortalamaları incelendiğinde 2020 ve 2022 yıllarında negatif olduğu bulunmuştur. Bu durum 2020 ve 2022 yıllarında net kur farkı giderlerinin gelirlerinden büyük olmasından kaynaklanmaktadır. 2020 yılı salgının baş gösterdiği yıl olması sebebiyle, iş oranlarında azalma (Agyekum vd., 2022; Ahmed vd.,2024; Alhammadi 2022;

Gümüşburun Ayalp ve Çivici, 2022), malzeme maliyetlerinde yükselme (Agyekum vd., 2022; Ahmed vd., 2024; Alhammadi, 2022, Gümüşburun Ayalp ve Çivici, 2022), ödemelerin gecikmesi (Agyekum vd., 2022; Gümüşburun Ayalp ve Çivici, 2022; Paździor vd. 2021) gibi sorunlar nedeniyle esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirlerinin azaldığı, esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir ve giderleri arasındaki farkın negatife dönüştüğü şeklinde yorumlanabilir.

Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirlerinin önemli hesap kalemlerine oranları sonuçlarında; net kur farkı gelirlerinin aktif toplamı, özkaynak toplamı ve hasılat büyüklüğü içindeki oranlarının 2016, 2017, 2019 ve 2022 yıllarında azaldığı belirlenmiştir. Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirlerinin dönem net kar(zarar) ı içerisindeki paylarının ise 2016, 2017, 2019 ve 2023 yıllarında azaldığı tespit edilmiştir. Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerinin aktif toplamı, dönem net kar (zararı) ve özkaynak toplamı içindeki paylarının 2016, 2017, 2019 ve 2023 yıllarında, hasılat büyüklüğü içindeki paylarının ise 2016, 2017, 2019 ve 2022 yıllarında azaldığı ortaya çıkmıştır.

BIST inşaat sektörünün esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelir ve giderlerinin pandemi öncesi 2016-2017 ve 2018-2019 yılları ile pandemi sonrası 2020-2021 ve 2022-2023 yılları dönemsel karşılaştırmalarında elde edilen bulgulara göre, esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirlerinde 2020-2021 döneminde bir önceki dönem olan 2019-2018 dönemine göre %272'lik belirgin bir artış olduğu belirlenmiştir. Ayrıca benzer şekilde 2020-2021 döneminde esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerinde de 2019-2018 dönemine göre %310'luk bir artış olduğu görülmüştür. Her dönemde bir önceki döneme göre hem esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirlerinde ve hem de esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerinde artışlar olmasına rağmen, pandeminin etkisini sürdürdüğü 2020-2021 döneminin parasal genişleme politikaları (Duran ve Acar, 2020; Acar, 2022), devletin sektöre sağladığı teşvikler (Emlak Konut GYO Yıllık Raporu, 2020; TMB, 2020) ve düşük faizli kredi kampanyaları (Emlak Konut GYO Yıllık Raporu, 2020) neticesinde inşaat sektörünün büyüme kaydettiği bir dönem olarak belirlenmiştir. Bu sonucu KPMG'nin (2021) yayınladığı rapordaki sonuçlar da desteklemektedir. Dolayısıyla dönemin ekonomik koşullarında yeni olumsuz durumların oluşması (TMB, 2020), kur baskısı ve likidite sıkıntıları (Durmuş ve Şahin, 2020) ve enflasyon oranlarındaki yükseliş (Acar, 2022) sektörün ithal hammadde ve girdilere olan bağıllığı sebebiyle hem maliyetlerinde hem de gelirlerinde benzer oranda artış yaratmış olabileceğini düşündürmektedir.

Ayrıca esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirleri ile esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerinin arasındaki fark, salgın sürecinde (2020-2021) bir önceki döneme göre (2018-2019) %10 artış gösterirken, salgın sonrası dönemde (2022-2023), salgın süreci (2020-2021) döneme göre %660'lık bir artış göstermekte olduğu

tespit edilmiştir. Esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı giderlerindeki artış, salgın sonrası ekonomik koşullarda yaşanan değişim ile girdi maliyetlerinin artması (Allianz Trade, 2024) ve ithal hammadde ve malzemeye dayalı üretim ile açıklanabilir. Aynı zamanda döviz kurundaki bir değişimin enflasyon ve faiz oranı üzerinde daha yüksek seviyede etkili olması (Sever ve Mızrak, 2007) sebebiyle sektöre ait projelerin fiyatlarının kurdaki değişimi yansıtacak şekilde enflasyonla birlikte artması (Alhammedi, 2022), manşet enflasyon öncülüğünde “panik satın alma” (Deyshappriya, 2020) gibi etkiler esas faaliyetlere ilişkin net kur farkı gelirlerindeki artışı açıklayabilir. Tüm bunlara ilaveten, salgın dönemi boyunca

değil de salgın sonrası dönemde asıl farkların oluşmasının nedeni sektörün ekonomik değişikliklere geç tepkisi (Gajdosikova vd., 2022) şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırma TMS 21 Standardı çerçevesinde esas faaliyetlere ilişkin gelir ve gider farklarına yönelik değerlendirmeleri kapsamakta, finansman gelir ve giderleri arasında yer alan kur değişimine yönelik verileri içermemekte, kur değişiminin vergisel boyuttaki etkilerine değinmemektedir. Dolayısıyla araştırmanın bu kısıtlar altında gerçekleştirildiği göz önünde bulundurulursa, gelecekte gerçekleştirilecek çalışmalarda kapsama alınmamış diğer kur değişim farkları dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması önerilebilir.

References

- Agyekum, K., Kukah, A. S., and Amudjie, J. (2022). The Impact of COVID-19 on The Construction Industry in Ghana: The Case of Some Selected Firms. *Journal of Engineering, Design and Technology*, 20(1), 222-244. <https://doi.org/10.1108/JEDT-11-2020-0476>
- Ağsagal, A., ve Baral, G. (2016). Dış Ticaret İşlemlerinin TMS 21 Kur Değişim Etkileri Standardına Göre Muhasebeleştirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (12), 262-277.
- Ahmed, S., Haq, I., and Anam, A. S. (2024). Impacts of COVID-19 on the Construction Sector in the Least Developed Countries. *International Journal of Building Pathology and Adaptation*, 42(6), 1085-1105. <https://doi.org/10.1108/IJBPA-04-2022-0059>
- Akıncı, N., ve Erdoğan, N. (1995). Finansal tablolar analizi, 4. Baskı, İzmir: Barış Yayınları.
- Alhammedi, S. A. (2022). Factors Affecting the Management of Riyadh's Construction Sector in the Light of COVID-19. *Heliyon*, 8, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e11899>
- Allianz Trade. (2024). İnşaat Sektör Risk Raporu. İstanbul: Allianz Trade.
- Artekin, A. Ö. (2023). Türkiye'de İnşaat Sektörü, İstihdam ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: GMM Yaklaşımı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 26(2), 491-503.
- Bekçioğlu, S., ve Köroğlu, Ç. (2008). UMS-21, TMS-21 Kur Değişim Etkileri Standardına Göre Finansal Tabloların Çevrimi ve Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm*(86), 29-39.
- Beyazıtılı, E. (2003). TMS-12 Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardına Göre Yabancı Para Birimine Dayalı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, Ocak(8), 15-22.
- Birinci, M. (2020, Haziran 1). Kamu Bankalarından Tarihin En Düşük Konut Kredi Faiz Hamlesi. *Anadolu Ajansı*: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/kamu-bankalarindan-tarihin-en-dusuk-konut-kredi-faiz-hamlesi/1860874#>. (Erişim Tarihi: 5 Aralık 2024).
- Çayırılı, Ö. (2020). IAS 21 - The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates: A Review of Concepts and Related Issues. *SSRN*, 1-20.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2018). İmar Barışı Raporu. Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. www.csb.gov.tr. (Erişim Tarihi: 5 Aralık 2024).
- Deysappriya, N. P. (2020). Economic Impacts of COVID-19 Macro and Microeconomics Evidences from Sri Lanka. *SSRN*, 1-19. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3597494>
- Duran, M. S., ve Acar, M. (2020). Bir Virüsün Dünyaya Ettikleri: Covid-19 Pandemisinin Makroekonomik Etkileri. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 10(1), 54-67.
- Emeke, E., Adebayo, O., Olufunmilayo, F., and Shiyabola, T. (2022). IAS 21 - The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates: Matters Arising. *International Journal of Accounting, Finance and Risk Management*, 7(3), 92-98. <https://doi.org/10.11648/j.ijafrm.20220703.11>
- Emlak Konut GYO. (2020). Emlak Konut GYO Yıllık Raporu. İstanbul: Emlak Konut GYO. www.emlakkonut.com.tr (Erişim Tarihi: 5 Aralık 2024).
- Ersungur, Ş. M., Agcakale Kılıç, F., ve Tığtepe, E. (2022). Covid-19 Pandemisinin Uluslararası Ticarete. *Gümrük Ticaret Dergisi*, 9(27), 66-81.
- Gajdosikova, D., Valaskova, K., Kliestik, T., and Machova, V. (2022). COVID-19 Pandemic and Its Impact on Challenges in the Construction Sector: A Case Study of Slovak Enterprises. *Mathematics*, 10(17), 1-20. <https://doi.org/10.3390/math10173130>
- Gümüşburun Ayalp, G., ve Çiviçi, T. (2022). Factors affecting the performance of construction industry during the COVID-19 pandemic: a case study in Turkey. *Engineering, Construction and Architectural Management*, 29(9), 1-43. <https://doi.org/10.1108/ECAM-10-2021-0890>
- Hussein, A. M., Mohsin, A. O., and Hussein, M. A. (2024). The Impact of Inflation on Financial Statement Data. *World Economics & Finance Bulletin (WEFB)*, 30, 151-161. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wefb/article/view/3721>
- IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates. (2024). IFRS: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-21-the-effects-of-changes-in-foreign-exchange-rates/> (Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024).
- TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı. (2019). Kamu Gözetimi Kurumu (KGK): https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_2020/TMS%2021.pdf (Erişim Tarihi: 6 Aralık 2024).
- Kamuyu Aydınlatma Platformu. (2024). KAP: <https://www.kap.org.tr/tr/Sektorler>. (Erişim Tarihi: 6 Ağustos 2024).
- Karatzimas, S., Zounta, S., and Kyriakidou, V. (2011). Impacts and Changes in The Accounting Policies After The IAS Adoption: A Comparison Between The Manufacturing And The Commercial Sector In Greece. *Accounting and Management Information Systems*, 10(3), 302-317. Retrieved from http://online-cig.ase.ro/jcig/art/10_3_1.pdf
- KPMG. (2021). KPMG Perspektifinden İnşaat Sektörüne Bakış. İstanbul: KPMG Türkiye.

- Kryatova, L., Nurgalieva, R. N., Amirova, R. I., ve Gamilovskaya, A. (2021). Features of the Application of IAS 21 “Impact of Exchange Rate Changes”. A. V. Bogoviz, A. E. Suglobov, A. N. Maloletko, & O. V. Kaurova içinde, *Cooperation and Sustainable Development, Lecture Notes in Networks and Systems* (Cilt 245, s. 711-718). Springer, Cham.
- Küçükler, M., ve Demirci, Ş. D. (2021). Bankalarda Yabancı Para İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi: Mevcut Uygulama Ve Kur Değişiminin Etkileri Standardı Arasındaki Farklar. *Mali Çözüm*, 31(167), 85-106.
- Mert, H., Duyar, G., ve Özçelik, D. (2019). Kur Farklarının Mali Tablolar Üzerindeki Etkileri ve TMS 21 Doğrultusunda Halka Açık Şirketlerde Örnek Uygulamaları. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 6(14), 43-55.
- Paździor, A., Sokół, M., and Styk, A. (2021). The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Economic and Financial Situation of the Micro and Small Enterprises from the Construction and Development Industry in Poland. *European Research Studies Journal*, 24(s2), 751-762. <https://doi.org/10.35808/ersj/2309>
- Pedauga, L., Sáez, F., and Delgado-Márquez, B. L. (2022). Macroeconomic lockdown and SMEs: the impact of the COVID-19 pandemic in Spain. *Small Business Economics*, 58, 665–688. <https://doi.org/10.1007/s11187-021-00476-7>
- Polat, M. A., ve Fendoğlu, E. (2021). İnşaat Sektörünün Ekonomik Büyüme ve Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği. *Business and Economics Research Journal*, 12(3), 575-598.
- Sever, E., ve Mızrak, Z. (2007). Döviz Kuru, Enflasyon Ve Faiz Oranı Arasındaki İlişkiler: Türkiye Uygulaması. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 264-283.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB). (2020). Konut Kredisi Faiz Oranları Raporu. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. www.tcmb.gov.tr.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2019). (02.12.2024), İnşaat Sektörü İstatistikleri: <https://www.tuik.gov.tr>.
- Türkiye Müteahhitler Birliği (TMB). (2020). İnşaat Sektörü Analizi - Koronavirüs Salgınından Sonrası Nasıl bir Dünya ve Türkiye? Ankara: Türkiye Müteahhitler Birliği.
- Willett, R. J. (1987). An Axiomatic Theory of Accounting Measurement. *Accounting and Business Research*, 17(66), 155-177. <https://doi.org/10.1080/00014788.1987.9729794>
- Yamak, N., Koçak, S., ve Samut, S. (2018). Türkiye’de İnşaat Sektörünün Kısa Ve Uzun Dönem Dinamikleri. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 96-113.
- Yıldız, E., ve Kurtlar, M. (2023). Borsa İstanbul’da (BİST) Faaliyet Gösteren İmalat Şletmelerinde Kur Değişiminin Etkileri: TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı Çerçevesinde Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 6(1), 28-41.
- Yılmaz, E., ve Teker, S. (2020). Dış Ticaret İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi: TMS-2 Stoklar, TMS-21 Kur Değişiminin Etkileri Standartları ve VUK İle Karşılaştırılması. *PressAcademia Procedia*(1), 132-137.

Extended Summary

Purpose

In this study, the effect of the exchange rate fluctuation and the increase in exchange rates experienced in our country before and after the pandemic on the financial statements of companies in the construction sector is investigated. Especially after the pandemic period, the high inflation in the world economy and the subsequent signals of recession negatively affected all sectors, but also affected companies in the construction sector.

Literature Review

There has been some research on accounting practices within the framework of TAS 21 in the literature. Mert et al. (2019) examined and evaluated that reported financial statements of five publicly traded companies on BIST within the scope of TAS 21 in terms of “presentation currency”, “foreign currency translation differences”, “non-derivative financial instruments and hedge accounting” and “sensitivity to exchange rate risk”. Yılmaz and Teker (2020) examined the differences in accounting practices between tax practices and standards in foreign trade transactions within the framework of TMS2 and TMS21, and examined the imported goods of a foreign trade enterprise and their accounting. As a result, it has been determined that the difference between transaction and payment dates in foreign currency transactions may have consequences in favor or against the business. In the study conducted by Küçüker and Demirci (2021), in order to determine the differences between banks’ foreign currency transactions and traditional banking practices in accounting for foreign currency transactions according to the TMS 21 standard, it was discussed that the accounting of foreign currency transactions according to TMS 21 with two sample applications for import credit disbursement and foreign currency purchase.

In the research by Emeke et al. (2022), it is examined the ratios and fair values of non-monetary items of multinational enterprises and enterprises based on the Stakeholder Attention Theory, concluded that “the framework for accounting for foreign operations in foreign currencies may override the discretion of the management.” Yıldız and Kurtlar (2023) examined the financial statements of companies in the manufacturing sector in BIST

between 2019 and 2021 by sub-sectors within the framework of TMS 21. The status of the exchange rate difference income and expense account items and the exchange rate differences resulting from the conversion differences of foreign exchange currencies in the financial statements was determined and the sector was compared by sub-sectors. According to the study findings, it was determined that there was no significant difference between the net exchange rate difference income and expenses of the companies in the manufacturing sector by sub-sectors.

Design/methodology/approach

In the research, companies operating in the BIST Construction and Public Works sector were selected as samples. The financial status statements of the BIST construction companies examined within the scope of the research between 2016 and 2023 were obtained from the Public Disclosure Platform (KAP). From a total of 72 financial statements of nine companies, the amounts of the companies’ total assets, total equity, revenue size and period net profit (loss), net foreign exchange difference income and expense related to main activities were determined. Since the research data are secondary sources, ethics committee approval was not received. The data of the study were calculated by applying the ratio method through tables obtained from the financial statements of the companies. A comparative analysis was made between the net exchange rate difference income, expenses and net exchange rate difference gains related to main activities between the four periods: 2016-2017, 2018-2019 before the pandemic and 2020-2021, 2022-2023 after the pandemic.

Findings

According to the findings obtained in the periodic comparisons of the BIST construction sector’s net exchange rate difference income and expenses related to main activities in 2016-2017, 2018-2019 “before the pandemic” and 2020-2021, 2022-2023 “after the pandemic”, it was determined that there was a significant increase with 272% in the period 2020-2021 compared to the previous period (2019-2018). Additionally, similarly, it was observed that there was a 310% increase in net exchange rate difference expenses related to main activities in the 2020-2021 period compared to the 2019-2018 period.